

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії
проф. Олександр БІЗЮК

«25» квітня

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

«Українська мова»

ОС бакалавр

*на основі ОС бакалавр, ОС магістр, ОКР спеціаліст
з нормативним терміном навчання 2 р. 10 м.*

Освітня програма:

«Журналістика»

Спеціальність 061 Журналістика
(денна/заочна) форми навчання

Умань – 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета вступного випробування – виявити рівень навчальних досягнень та ступінь підготовленості вступників з української мови для їх участі в загальному конкурсі й подальшого навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, а також оцінити знання мовних явищ і норм, правил орфографії та пунктуації.

Основною метою вступного екзамену з української мови є перевірка знань та вмінь абітурієнтів.

Вступник повинен знати:

- особливості звукової будови мови;
- лексикологію та фразеологію української мови;
- граматичну систему української мови;
- лексико-семантичні розряди (групи) і структурно-семантичні типи лексичних та граматичних одиниць;
- диференційні ознаки різних типів мовних одиниць;
- правила української орфографії та пунктуації;
- орфоепічні, граматичні, лексичні норми української літературної мови;
- стилі мовлення, їх особливості.

Вступник повинен уміти:

- аналізувати мовні звуки, систематизувати їх;
- визначати та аналізувати чергування;
- визначати частини мови, встановлювати їх граматичні ознаки та синтаксичну роль;
- аналізувати синтаксичні одиниці – словосполучення, речення;
- виконувати синтаксичний розбір простого речення;
- виконувати синтаксичний розбір складного речення;
- обґрунтовувати різні типи орфограм та пунктограм;
- використовувати засоби досягнення правильності, точності,

чистоти, виразності, доречності, різноманітності та багатства українського мовлення;

- дотримуватися в усному й писемному мовленні орфоепічних, граматичних, лексичних норм української літературної мови відповідно до умов спілкування;

- давати стилістичну оцінку мовних засобів, використаних у власних текстах із заданою метою;

- застосовувати формули мовного етикету у різноманітних ситуаціях спілкування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

знань і вмінь абітурієнтів

<i>Рівень</i>		<i>Бали</i>	<i>Характеристика усних відповідей</i>
Не склав		0 - 99	Вступник називає деякі поняття з української мови, за допомогою екзаменатора визначає поодинокі ознаки мовних одиниць.
Склав	Початковий	100	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; неправильно відповідає на запитання; допускає грубі порушення норми літературної мови.
		101 - 109	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; непослідовно і невпевнено відповідає на запитання; допускає грубі порушення норми літературної мови.
		110 - 119	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; непослідовно і невпевнено відповідає на запитання; допускає порушення норми літературної мови.
	Середній	120 - 129	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає значні помилки в мовленнєвому оформленні.
	Середній	130 - 139	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

		140 - 149	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні. Вступник частково розкриває питання при допомозі викладача
Достатній		150 - 159	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал.
		160 - 169	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки.
		170 - 179	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки,
Високий		180 - 189	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально- науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні
		190 - 199	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально- науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні
		200	Вступник ґрунтовно, повно та послідовно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання,

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання екзаменаційного білета оцінюється за шкалою від 106 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань екзаменаційного білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Фонетика. Орфоенія. Графіка

Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі.

Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних.

Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування у - в, і - й.

Алфавіт. Співвідношення звуків і букв.

Орфографія

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [и], [o] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення йо, ьо. Правила вживання знака м'якшення. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів із рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис **н** та **нн** у прикметниках і дієприкметниках. Написання не з різними частинами мови. Основні зміни, зафіксовані в новій редакції «Українського правопису» 2019 року.

Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі (архаїзми, історизми) й нові слова (неологізми). Нейтральна й

емоційно забарвлена лексика.

Поняття про фразеологізми. Фразеологічна синоніми та антоніми. Приказки, прислів'я, афоризми.

Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.

Словотвір. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксний, складання слів або основ, абревіація, перехід з однієї частини мови в іншу. Сполучні голосні о, е у складних словах.

Морфологія

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови.

Іменник. Іменник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній, спільний. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Закінчення -а (-я), -у (-ю) в іменниках чоловічого роду другої відміни в родовому відмінку однини. Відмінкові закінчення іменників у формі орудного та кличного відмінків однини. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Незмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.

Прикметник. Прикметник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища переходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий (проста й складена форми), способи їх творення. Зміни

приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Числівник. Числівник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (власне кількісні, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників на позначення часу і дат.

Займенник. Займенник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово. Дієслово як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний.

Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові

форми на -но, -то.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник. Прислівник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо і через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

Прийменник. Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник. Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиночні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників.

Частка. Частка як службова частина мови. Правопис часток.

Вигук. Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

Синтаксис

Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису.

Словосполучення. Словосполучення й синтаксично вільне сполучення слів. Підрядний і сурядний зв'язок між словами в реченні. Головне й залежне слово в словосполученні. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення. Види речень в українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й

неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю засобів ускладнення (неускладнені й ускладнені). Порядок слів у реченні.

Просте двоскладне речення. Граматична основа. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження. Особливості узгодження присудка з підметом. Тире між підметом і присудком.

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот.

Неповні речення. Тире в неповному реченні.

Односкладні речення. Типи односкладних речень за способом вираження головного члена: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, називні. Способи вираження головних членів односкладних речень.

Речення з однорідними членами. Узагальнюванні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертаннями. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки - непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в реченнях з однорідними, відокремленими, відокремленими уточнювальними членами вставними словами, звертаннями.

Складне речення. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові

сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: з послідовною підрядністю, з однорідною підрядністю, з неоднорідною підрядністю. Розділові знаки в складнопідрядному реченні.

Складне безсполучникове речення. Типи безсполучникових речень за характером смислових відношень між частинами. Розділові знаки в складному безсполучниковому реченні.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; розділові знаки в ньому.

Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою, діалогом.

Стилістика

Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їхні основні ознаки, функції.

Розвиток мовлення

Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци,

мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Засоби зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти / Олександр Авраменко. К.: Грамота, 2019. 208 с.: іл. ISBN 978-966-349-735-8.
2. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення: Навчальний посібник. Київ: ЦНЛ, 2005. 533 с.
3. Ермоленко С. Я., Сичов В. Т. Українська мова: Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. (академічний рівень). К.: Грамота, 2010. 304 с.
4. Ермоленко С. Я., Сичов В. Т. Українська мова: Підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Грамота, 2009. 304 с.
5. Заболотний О. В. Рідна мова : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Заболотний. К. : Генеза, 2008. 240 с.
6. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Ліра, 2006. 240 с.
7. Козачук Г. О. Українська мова: Практикум: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Вища шк., 2008. 414 с.
8. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. Київ, 2007. 360 с.
9. Микитюк О.Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: навчальний посібник. 3-тє вид. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 440 с.
10. Плющ М. Я. Системна організація граматичної будови української мови. Таблиці. Схеми: навчальний посібник / М. Я. Плющ, О. Ю. Грипас. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 256 с.
11. Тележкіна О.О. Основи культури мовлення: навч. посібник. Харків: Видавництво НФаУ, 2013. 88 с.

12. Тихоша В. І., Плющ Я. М., Караман С. О. Рідна мова : Підруч. для 10 кл. гімназій, ліцеїв та шк.. з поглиб. вивч. укр.. мови. 2-ге вид. К.: Освіта, 2006. 352 с.

13. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови. Київ: Наук. думка, 2019. 392 с.

14. Ющук І. П. Українська мова. К.: Либідь, 2003. 640 с.

Абітурієнти можуть користуватися також іншими підручниками, посібниками, довідниками та словниками, рекомендованими Міністерством освіти і науки України.

Затверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики, зарубіжної літератури та журналістики (протокол № 9 від 11 квітня 2024 року).

Голова фахової атестаційної комісії

доц. Світлана СІЧКАР

Завідувач кафедри прикладної лінгвістики,
зарубіжної літератури та журналістики

доц. Інесса АНІКІНА

**ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ**